

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SANAT TARİHİ ENSTİTÜSÜ — KUNSTHISTORISCHES INSTITUT

SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI

IV

KUNSTHISTORISCHE FORSCHUNGEN

SANAT TARİHİ TEZLERİ

YILLIĞIN ÜÇÜNCÜ SAYISINDAN SONRAKİ DOKTORA VE LİSANS
TEZLERİNİN ÖZETLERİ

Ayrı baskı — Sonderdruck
İstanbul 1971

ab 444
ab 436

Dibi: ab0444
yer kni: ab436

**1971 YILINDA YAPILAN DOKTORA
TEZİNİN ÖZETİ**

**KÜLTÜR TARİHİMİZDE OKÇULUK SANATI VE
MÜESSESELERİ**

Ünsal YÜCEL

İstanbul 1971, VII + 107 s., 58 res.

Konu üç ana bölüm halinde incelenmektedir. Giriş mahiyetindeki birinci bölümde okçuluğun tarihi hakkında toplu bilgi verilmekte ve özellikle Türklerin hayatında okçuluğun ne kadar önemli bir yeri olduğu üzerinde durulmaktadır. Ok ve yay Orta Asya Türkleri için at ve çadır gibi göçebe hayatlarının vazgeçilmez bir unsurudur.

Step hayatında ok ve yayın avlanma ve savaş aracı olarak hayati önem kazandığını görüyoruz. Bu aracın kullanılmasında gösterilen üstün başarı, at ve yayın temin ettiği hareketli ve esnek nitelikteki yeni bir harp taktiğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Batı dünyasının ilk büyük karşılaşmalarında Batılılar alışmadıkları bu harp taktiği karşısında ağır teçhizatlı, üstün sayıda kuvvetlerine rağmen devamlı yenilgilere uğramışlardır. Tezde bu okçu kavimlerin ortak davranışlarından bahsedilmektedir. Okçu göçebe, fırsatları anında yakalama ve değerlendirme zorundadır; bu durum onu devamlı bir kollama, kuşku ve tedirginlikten doğan bir uyanıklık ve gerginlik içinde tutar. Okçuluğun türkçede 200 kelimeyi aşan bir sözlüğü olması da üzerinde durulacak bir noktadır. Yayın yalnız bir kolunu belirtmek için, kabza, kabza boğazı, sal, kasan gözü, kasan, kasan başı, yay başı ve tonç gibi terimler kullanılmaktadır.

İkinci bölümde, Türklerin hayat tarz ve tabiatları ile yakınlık buldukları ok ve yayı uzun süre en önemli silah olarak kabul ettikleri ve bunun imkânlarını teknik araştırmalarla geliştirdikleri belirtilmiş ve bine yakın örneğe ve okçulukla ilgili bütün türkçe risalelerin verdiği bilgilere de dayana-

rak ayrı bir bölümde yay ve okun yapımı ve çeşitleri, sanat tarihi açısından incelenmiş ve tanıtılmıştır.

Yeni Çağ'da Türk okçuluğunu ele alan üçüncü bölüm tezin ağırlığını taşımaktadır. Osmanlı Devletinin büyük bir imparatorluk halini aldığı bu devirde ok ve yay eski hayatı ehemmiyetini kaybetmeğe başlıyor. Fakat ok ve yayın bir harp aracı olarak kolay kolay bırakılmadığını Kanunî'nin katıldığı bir İran seferinde de görmekteyiz; yeniçeriler kendilerine verilen tüfekleri bir yana bırakıp ok ve yayı kullanmakta direnmişlerdi. Fakat artık ateşli silahlar devri çoktan açılmış bulunuyordu. Bu devirde artık savaş aracı olarak ehemmiyetini kaybetmesi mukadder olan okçuluğun teşkilatlanarak başka bir alana, oyun, eğitim ve spor alanına aktarıldığını görüyoruz. Böylece okçuluk hayatı önemini kaybetmesine rağmen Türk hayatındaki yerini muhafaza etme imkânını bulmuştur.

Menzil, koşu ve hedef okçuluğu bu devirde ortaya çıkıyor ve bunlarla birlikte âdetler doğuyor, törenler yapılıyor şehrin görüntüsüne yenilikler katan anıtlar dikiliyor, meydanlar, talimhaneler ve diğer bir çok yapılar inşa ediliyor. Tezde bunlar üzerinde ayrı ayrı durulmuştur. Bir vakıf haline gelen okçuluk, fizik ve moral eğitim vasıtası olarak Türklerin kültür ve sanat hayatlarının çeşitli alanlarında göze çarpan kesinlik, açıklık ve form disiplini özelliklerinin kazanılmasını sağlamıştır.

Okçuluğun tarihi kültürel ve toplumsal yönlerini açıklamak için faydalanılan yerli ve yabancı kaynak ve yayınlar tezin içinde dip notlarında gösterilmiş, tezin sonuna ise geniş bir okçuluk bibliyografyası eklenmiştir. Bu bibliyografyada özellikle Türk okçuluğu ile ilgili yazmalar, yerli ve yabancı kütüphanelerdeki bütün nüshaları ile gösterilmiştir. Bunlardan nüsha karşılaştırmaları sonunda orijinal veya orijinale en yakın olanı tesbit edilmiş, başa alınarak belirtilmiş ve referans olarak bu nüsha kullanılmıştır. Basmalar başlığı altında ise okçuluk konusunda bugüne kadar yayınlanmış ilmi nitelikteki yerli ve yabancı neşriyat toplanmıştır.

TÜRK VE İSLÂM SANATI KÜRSÜSÜNDE YAPILAN LİSANS TEZLERİ

(Yıllığın üçüncü sayısından sonrakiler)

294/A — Zeki GÜNAYDIN

Gölmarmara'daki Türk mimari eserleri, 1969.

42 sayfa, 8 plân, 93 resim.

Çalışmanın giriş kısmında Gölmarmara'nın coğrafî konumu ve tarih-
çesinden kısaca söz edildikten sonra, bölgede ayakta kalan Osmanlı yapıları
ayrı ayrı incelenmekte ve kendi aralarında karşılaştırılmaktadır. Eserlerin
son derece harap veya hatalı onarımlar geçirmiş olduğu belirtilmektedir.

295 — Hükümrân SEV

Bayburt ve Tercan'daki Türk Eserleri, 1970

91 Sayfa, 137 resim, 21 plân.

İncelemenin başında bölgenin geçirdiği tarihî safhalar Cumhuriyet dev-
rine kadar belirtildikten sonra Bayburt kalesi ile katalog çalışmasına giril-
mektedir. Bayburt'taki cami, türbe, medrese, hamam han, kervansaray,
bedesten ve çeşmeler üzerindeki çalışmalar verilip, Tercan'daki yapıların in-
celenmesinde geçilmektedir. Eserlerin plân ve şekil özellikleri, yapı malze-
mesi ve süsleme özellikleri yönünden gösterdikleri ortak taraf ve ayrılıklar
üzerinde durulmaktadır. Sonuç olarak bazı cami plânlarının Osmanlı devrin-
de olgun şekilde verilen örneklerin başlangıcı yolunda atılan adıma işaret et-
melerine dikkat çekilmekte, bazılarında da ayrıntılarda bölge üslûp özellik-
leri sürdürüldüğü belirtilmektedir. Sivil yapılardan özellikle hamamlarda kar-
şılaşılan anıtsal şekil özellikleri de bölgeye has olarak nitelendirilmektedir.
Tercan yapılarında özellikle Mama Hatun türbesi denenmemiş bir örnek
verilmesi yönünden tek ve ilgi çekici bulunmaktadır.

Sanat Tarihi - Forma : 20

296 — Esen IŞIN

İstanbul'da Çinili Köşk, Alay Köşkü, İhlamur ve Göksu
Kasırları, 1970.

93 sayfa, 90 resim.

Osmanlı padişahlarının İstanbul'da yaptırmış oldukları bazı kasır ve köşkler Türk sanatı, sivil mimarlık, plân ve süslemeleri yönünden incelenirken, bunların Osmanlı saray teşkilatı ve protokolü bakımından fonksiyonları üzerinde kısa bir bilgi ile konuya girilmiştir. Katalog kısmında eserler, klâsik Osmanlı, Ampir ve Barok devri içinde incelenmiş, devirler boyunca geçirdikleri değişiklikler belirtilmiştir. Sonuç olarak Çinili Köşk'ün, Fatih devri Osmanlı mimarisini açıkça arzettiği, dört eyvan şemasını köşk mimarisinde topladığı, çinilerinin 15. yy. mozaik tekniğinde olduğu ve Selçuklu ananesini sürdürdüğü bildirilmektedir. Alay Köşkü'nün Ampir devir yapısı olduğuna, İhlamur'daki merasim ve maiyet köşkleri ile Göksu'daki Küçüksu Kasrı'nın Barok devrinin üç muhteşem örneği olduğu anlatılmaktadır.

297 — Işıl BACINOĞLU

Ankara Etnografya Müzesindeki ağaç eserler, 1969.

87 Sayfa, 79 Resim.

Giriş bölümünde mihrap ve minberin kısa tanımları yapılmış, ağaç oymacılığında kullanılan malzeme ve teknikler anlatılmıştır. Katalog kısmında müzedeki mihrap ve minberler, kapı kanatları, sanduka ve tahtlar gösterdikleri teknik ve süsleme özellikleri yönünden incelenmiştir. Sonuç olarak ağaç işçiliğinin taş süsleme ve çini sanatına paralel olarak geliştiği, eserlerin Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı devrinde oluşturulduğu belirtilmiştir.

298 — Hitay CAN

Osmanlı Cam İşleri ve Porselenleri, 1968.

62 Sayfa, 48 Resim, 9 desen.

Araştırmanın giriş kısmında cam ve porselenin tarihçesi ve Türklerdeki gelişmesi üzerinde durulmuş, cam işleri hakkında kısa bilgi verildikten sonra katalog çalışmasına geçilmiştir. Daha sonra cam ve porselen tekniği anlatılıp,

Sasanî, Memlûk, Selçuklu, Osmanlı cam işleri ile Avrupa ve Osmanlı porse-
lenleri karşılaştırılmıştır.

299 — Gülten KARATEKİN

Arapgir, Darende, Hekimhan kazaları ile Fethiye köyündeki
eserler, 1970.

62 Sayfa, 99 Resim, 16 Plân.

Malatyanın coğrafi konumu ve tarihçesinden sonra, Arapgir, Darende,
Hekimhan ile Fethiye'nin tarihçesi verilip buralarda bulunan eserlerin ka-
taloğu yapılmıştır. Sonuç olarak eserlerin devir ve egemenlik farkları yü-
zünden plân birliği göstermediği, Osmanlı egemenliğinden önceye ait eser-
lerde doğudan alınan plân şemalarının geliştirildiği ve daha sonraki Osmanlı
devri merkezî plânlı yapılarına birer hazırlık olduğu kabul edilmektedir.

300 — Meral KARADENİZ

Konya'da Selçuklu Mescitleri, 1970.

61 Sayfa, 133 Resim, 20 plân.

Konya'nın tarihçesini veren kısa bir girişten sonra, Konya'daki Selçuklu
mescitlerinin kataloğu yapılmış, Beylikler devri yapılarındaki son cemaat
yerinin ilk örnekleri oldukları sonucuna varılmıştır. Ayrıca, mescitlerdeki
çini dekorlarının, Selçuklu mozaik çinilerinin en güzel örnekleri olduğuna
değinilmiştir.

301 — Sevim ATAKAN

Eyüp'teki Türbeler, 1970.

59 Sayfa, 74 Resim, 14 Plân.

Tez çalışmasına, Eyüp ilçesinin coğrafyası ve tarihçesinin verilmesiyle
başlanmakta, Eyüp adının nereden geldiği belirtilmektedir. Ayrıca ilçenin
Bizans devrindeki durumuna da değinilmiştir. Katalog kısmında türbeler sa-
hiplerinin hayatları ile birlikte verildikten sonra klâsik devir Osmanlı tür-
belerinin XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar çeşitli örneklerinin Eyüp'te bu-
lunduğu belirtilmektedir.

302 — Türkân TELLİOĞLU

Alanya'daki Türk Eserleri, 1970.

114 Sayfa, 119 Resim, 20 Plân.

Çalışmaya Alanya'nın tanımlanması, kelime anlamı ve menşei ile tarihçesiyle girilmekte, katalog çalışması ise A- Alâiye içindeki Türk eserleri, B- Alâiye çevresindeki Türk eserleri olarak yürütülmekte, Alâiye içindeki eserler de Selçuklu ve Osmanlı devri içinde incelenmektedir. Alara kalesindeki hamamda bulunan fresklerin, Anadolu'da başka örneği bulunmadığından tez çalışmasının en önemli kısmı olduğu belirtilmektedir.

303 — Ayten KOÇER

Divriği'deki mimarî eserler, 1970.

92 Sayfa, 166 Resim, 10 Plân.

Şehrin oldukça etraflı bir tarihçesinden sonra Mengüçöklü tarihi üzerinde de durulup şehirdeki eserlerin incelenmesine geçilmektedir. Sonuçta Divriği Kale Camii plân şemasının, Ulu Cami ve külliyesinin aldığı ve verdiği tesirler dolayısıyla İran ile Anadolu arasında bir geçiş eseri olarak öneme değinilmiştir.

304 — Aydan MEHMET

Bursa Sanat Eserlerindeki Kalem İşleri, 1969.

68 Sayfa, 12 renkli resim, 2 desen, 50 siyah-beyaz resim.

Bursa şehri ve kalem işleri hakkında genel bilgiden sonra XV. inci yüzyıl kalem işlerinin karakteri ve tekniğine değinilmektedir. Katalog çalışması sonucunda devrin çinileri ile kalem işleri arasında üslup birliği olduğu ve çeşitli devirlerdeki kalem işlerinin zengin örneklerinin Bursa'daki eserlerde toplandığı görülmektedir.

305 — Ali ZAVAR

Gaziantep'te Türk Dinî Mimarîsi, 1970.

119 Sayfa, 213 Resim 30 plân.

Gaziantep'in coğrafî konumu ve tarihçe ile çalışmaya başlanmakta, 26

camii, 2 mescit, Ramazaniye medresesi ve Mevlevihane (Tekke Camii) yi içine alan katalog kısmından sonra, Gaziantep'te ilk Türk dinî yapısının, Türk Memlûklarına ait olan 1357 tarihli Boyacı Camii olduğu, bunun dışındaki-lerin Osmanlılara ait olduğu belirtilmekte, Memlûk etkisinin bu eserlerde süregeldiği bildirilmektedir.

306 — Meral GÜVENLİ

Bursa Hamam ve Kaplıcaları, 1970.

109 Sayfa, 139 Resim.

Giriş bölümünde şehrin tarihçesine Cumhuriyet devrine dek değinildikten sonra hamamların ilk örneklerinden ve kısımlarından bahsedilmektedir. Şehirde Bizans devrinden kalan kaplıcalardan kısaca söz edilip, Orhan Gazi, Murat Hüdavendigâr, Yıldırım, Kardeş kavgaları, Murat II., Fatih, Bayezit II, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman devrinden kalan hamamların katalogu yapılmakta ve sonuç olarak bu hamamlarda Osmanlı hamam tiplerinin bütün örneklerinin bulunduğu belirtilmektedir.

307 — Sevinç DÜNDAR

Konya, Sahip Ata Külliyesi, 1970.

74 Sayfa, 117 Resim, 7 Plân, renkli desenler.

Konya tarihi içinde külliye'nin yeri ve Sahip Ata'nın hayatı ve diğer eserleri ile Mimar Kölük bin Abdullah'ın hayatını ele alan giriş bölümünden sonra, külliye yapılarının incelenmesine geçilmiştir. Yapının mimari özellikleri ele alınarak süslemeleri çini, ahşap ve taş olarak üç grupta incelenmiş, hanikâh, türbe, mumyalık ve hamam üzerinde ayrı ayrı durulmuştur. Genel bir değerlendirmeden sonra caminin diğer ahşap XIII. yüzyıl camileri ile karşılaştırılması yapılmış, sonuç olarak farklı zamanlarda yapılan yapıların başarılı bir külliye örneği meydana getirdikleri ve Kölük bin Abdullah'ın imzasını taşıması bakımından önemlerinin arttığı belirtilmiştir.

308 — İlksen KAYA

İstanbul Camilerindeki Hünkâr kasr ve mahfilleri, 1968.

116 Sayfa, 120 resim.

İncelemenin giriş bölümünde mahfillerin cami içindeki durumu, fonksi-

yonu ve gelişmesi üzerinde durulup, kısaca İstanbul'un tarihçesi verilmektedir. Katalog çalışmasının sonucunda mahfil ve kasrın devrin üslûp özelliklerini mimari ve süsleme özellikleri ile aksettirdikleri görülmektedir.

309 — Füsün GÜNAK

Behramkale - Tuzla - Babakale Türk Eserleri, 1970.

41 sayfa, 63 Resim, 8 Plân.

Çanakkale'nin Ayvacık kazasına bağlı Behramkale, Tuzla ve Babakale köylerinin tarihçeleri ve isimlendirilmeleri hakkında kısaca bilgi verilip kataloğa geçilmektedir. Sonuç olarak bu mevkilerdeki eserlerin Osmanlı devrinden kalmış olup, mimarî ve süsleme bakımından devrin özellikleri ile birlikte sade tertipleri ile de göze çarptıkları belirtilmektedir.

310 — Semiramis TÜRKER

İstanbul Surlarına Türklerin ilâveleri ve Sur-u Sultanî, 1970.

113 Sayfa, 195 Resim, 7 Plân.

Giriş kısmında Bizans devri surlarına kısaca değinildikten sonra, bazı vesika ve kitabelerin işaret ettikleri Fetih sonrası değişikliklerden söz edilmektedir. Katalog kısmında surlara çeşitli devirlerde yapılan eklemeler: A. Kara surları üzerinde yapılan ilâve yapılar, B. Marmara Surları üzerinde yapılan ilâve yapılar, C. Türk devrinde yapılan surlar olarak incelenmektedir. Sonuç olarak bu ilâvelerin, Osmanlı klâsik devir yapı sanatının şaheserleri olduğu ve Sepetçiler köşkünün sanat değeri bakımından önemi belirtilmektedir.

311 — Soytekin ÖZTÜRK

Bitlis'te Cami, Medrese ve Mezar Anıtları, 1970.

87 Sayfa, 198 Resim, 38 Plân.

Giriş kısmında Bitlisin coğrafya ve tarih durumu hakkında kısa bilgi verilmekte, cami, medrese, mescit, türbe ve kümbetlerin kataloğuna geçilmektedir. Sonuçta eserlerin plân bakımından ait oldukları Şeref Han Oğulları devri özelliği gösterdiği, plâstik süslemeleri yönünden ise Anadolu Selçuklularının tesirinde kaldıkları belirtilmektedir.

312 — Haydar AYDEMİR

Silvan ile Tatvan arasındaki hanlar, 1970.

62 Sayfa, 146 Resim, 16 Plân.

Giriş bölümünde kervan yollarının tarihçesi ve öneminden söz edilip, kervan, kervansaray, han ve ribat kısaca tanımlanmaktadır. Bitlis ve havâlisinin tarihçesinden sonra Silvan ile Tatvan arasında bulunan 13 hanın katalog çalışması yapılmaktadır. Selçuklu Sultanları ve Osmanlı padişahlarının yaptırdığı Sultan hanları veya kervansarayların yanı sıra, bazı kumandanlar, beyler ve zenginler tarafından yapılmış hanların bulunduğu belirtilmektedir.

313 — Yurdaer ÜGE

Ankara/Ayaş ve Kastamonu/Kasaba köyü Türk mimari eserleri, 1970.

58 Sayfa, 96 Resim, 8 Plân.

Ayaş ve Kasaba köyünün kısa tarihçesinden sonra bu köylerde bulunan eserlerin kataloguna geçilmektedir. Çalışmanın sonucunda Selçuklular tarafından Anadolu'da yapılmış olan sütun veya payeler üzerine oturan ahşap tavanlı camilerin, üç nefli ve küçük ölçüde örneklerinin verildiği, ayrıca bu tipin Kasaba köyündeki örneğinin ahşap tavanındaki zengin kalem işlerinin günümüze kadar gelen en sağlam eser olduğu belirtilmektedir.

314 — Bengi ÇORUM

Konya Medreseleri, 1970.

74 Sayfa, 86 Resim, 7 Plân.

Çalışmaya medrese eğitimi hakkında genel bilgi, medrese mimarisi ve Anadolu Selçuklularında bu mimarinin gelişimi ile başlanmakta, katalog kısmında ise, 1. Açık avlulu medreseler, 2. Kapalı avlulu medreseler, 3. Bir kısmı ayakta olan medreseler, 4. Adı sadece kaynaklarda bulunan medreseler hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca şehirde bulunan Karamanoğlu ve Osmanlı medreselerinin de katalogu yapılmaktadır. Sonuç olarak Anadolu medreselerinin önemli bir kısmını kapsayan Konya medreselerinde,

Anadolu'daki medrese mimarisinin gelişmesinin bütün safhalarını görmek mümkündür.

315 — Macide EKİMOĞLU

Boğazın Anadolu Sahili Yalıları, 1970.

116 Sayfa, 133 Resim, 15 Plân.

Çalışmanın giriş kısmında, Boğaziçi ve Yalı tanımlanmış, Boğaziçi ve Lamartine ve Boğaziçinin en parlak devri hakkında bilgi verilmiş, Bostancı ocağı ve Bostancıbaşı defterlerinden bahsedilmiştir. Çalışma Bostancıbaşı defterleri yardımı ile iskelelerdeki yalıların incelenmesi ile devam ettirilmektedir. Boğaziçi'deki yalıların bugünkü listesi de verilmektedir.

316 — Sevinç ERGİN

Amasya Osmanlı Devri Camileri, 1970.

62 Sayfa, 93 Resim, 8 Plân.

Giriş bölümünde, inceleme konusunu teşkil eden altı caminin girdikleri Bursa üslûbu ile Klâsik Osmanlı üslûbu hakkında kısa bir özetleme yapmakta, Amasya'nın tarihçesine değinilmektedir. Kataloğ çalışması sonucu, yapılarda ters (T) plân şemasının esas olduğu, ayrıca bir grup eseri içine alan plân tipinde de ana mekânı örten kubbenin görüldüğü, bu büyük kubbenin yarım kubbelerle desteklenmesi ve genişletilmesi yolunda İstanbul ve Edirne'de gerçekleştirilecek olan klâsik plân tipinin başlangıç noktasını bunun teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

317 — Nurdan TANYERİ

İstanbul'da I. Abdülhamid'in Eserleri, 1969.

64 Sayfa, 116 Resim, 8 Plân.

İncelemeye Abdülhamid'in hayatı hakkında kısa bilgi ile başlanmakta, yaptırdığı eserlerin kataloğu yapılmaktadır. I. Abdülhamid devri eserleri Barok devrin önemli yapılarını içine aldığı, klâsik plânlı yapılarda süslemeye Avrupa'dan gelen tesirlerin ilk defa ortaya çıktığı ve I. Abdülhamid devrinden sonra barok sanatın Osmanlı yapılarında iyice kendini gösterdiği belirtilmektedir.

318 — Yusuf GÜR

I. Ahmet Albümü, 1970.

150 Sayfa, 93 Resim.

Girişte Osmanlı minyatür sanatının genel gelişimi ve albüm yapma sanatı hakkında bilgi verildikten sonra eserin incelenmesine geçilmiştir.

Eserin bugünkü durumu sanatkârı ve özellikleri üzerinde durulmuş katalog çalışması yapılmıştır. Albüm içindeki minyatürler gruplandırılarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Sultan portrelerini, günlük hayattan alınan olayları ve o devrin kıyafetlerini aksettiren eser önemli bir kaynak niteliğindedir. Üslûp, süsleme zevki, sayfa düzeni ve cildinin güzelliği ile kendinden daha sonraki sanatkârlara büyük ölçüde etki ettiği görülür.

Mukayese bölümünde konu bakımından benzerlikler gösteren Topkapı Sarayındaki diğer bazı albümlerle karşılaştırılmış ayrıca 18. Y. Yılın en büyük minyatür ustası Levni'nin III Ahmed Albümündeki minyatürlerle olan benzerliği ve bu sanatkârın kendisinden 150 yıl önce yapılmış eserden ne denli etkilendiği anlatılmaya çalışılmıştır.

Sonuçta I. Ahmed'in sanata karşı hayranlığı, Türk Sanatkârlarının gerçekçi görüş ve anlayışlarının eseri olan albümün sadeliği ve ihtiva ettiği özellikleriyle yeni bir çıkırın öncüsü olması bakımından önemi belirtilmeye çalışılmıştır.

319 — Gülen YAZICIOĞLU

Tophane, 1970.

32 Sayfa, 22 Resim, 32 Plân.

Çalışmaya topun tarihteki yeri, Osmanlılarda topçuluk ve tophane binalarının tarihçesi ile başlanmaktadır. Tophane binasının mimari özelliklerinin incelenmesi sonucunda klâsik Osmanlı mimarisinin mekân anlayışı ile sadeliği göze çarpmaktadır.

320 — Sevgül SUNER

İstanbul'da Rüstem Paşa Camii, Medresesi, Hanı ve Türbesi, 1968.

51 Sayfa, 64 Resim, 6 Plân.

Tezin girişinde sekiz payeli camiler hakkında kısa bilgi verilmekte, ka-

talog kısmında cami, medrese, han ve türbe plân, mimarî, süsleme ve mimarî organlar ve yapı malzemesi ve tekniği yönünden incelenmekte, sonuç olarak Mimar Sinan'ın Rüstem Paşa camiinde sekiz payeli cami plânının ilk adımı attığı ve caminin onaltıncı yüzyılın en güzel çinilerini topladığı belirtilmektedir.

321 — Betül SAVAŞ

Osmanlı Camilerinde Revaklı Avlunun Gelişmesi, 1970.

162 Sayfa, 213 resim, 17 plân.

Revaklı avlunun erken örnekleri ve genel gelişme çizgisi ele alındıktan sonra Üç Şerefeli Cami'den başlanarak bütün Osmanlı devri revaklı cami avlularının teker teker kataloğu yapılmıştır. 18 avlunun bağlı olduğu camiler kısaca ele alındıktan sonra avluların mimari ve süslemeleri üzerinde ayrı ayrı durulmuştur.

Değerlendirme bölümünde yapılar ve avluları teker teker çeşitli açılardan ele alınmıştır. Diğer çevrelerdeki ve farklı devirlerdeki benzerlerinin incelendiği karşılaştırma bölümünden sonra, Osmanlı cami mimarisinde revaklı avlunun yeri üzerinde durularak devirlere göre geçirdiği değişiklikler söz konusu edilmiş ve son cemaat yeri revaklı avlunun Osmanlı cami mimarisindeki yerinin önemi sonucuna varılmıştır. Çalışmanın sonunda yapılar hakkında toplu bibliyografya yer almaktadır.

322 — Aydan ÇELEBİ

İstanbul'da Mimariye Bağlı Cephe Çeşmeleri, 1970.

61 Sayfa, 59 Resim.

Kısa bir girişten sonra katalog kısmı iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Bugün ayakta olan cephe çeşmeleri ile kaynaklardan bilinen cepheye bitişik çeşmelerden 10'unun ayrı ayrı incelenmesi yapıldıktan sonra değerlendirmelerine geçilmiş, benzerleriyle karşılaştırıldıktan sonra, devir devir özellikler meydana çıkarılarak, bağlı oldukları yapıların tipine göre bir sınıflandırmaya tabi tutularak, korunmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

323 — Ethem TÜRKDOĞAN

Edirne Çeşme ve Sebilleri, 1970.

62 Sayfa, 137 Resim.

Edirnenin kısa bir tarihçesinden sonra, çeşme ve sebilin tanımlanması

yapılmakta, Edirne su yollarının tarihçesi ile A — Sebiller, B — Çeşmeler olarak katalog çalışmasına geçilmektedir. Genel bir değerlendirmeden sonra Edirne çeşmelerinin çoğunlukla Türk klâsik üslûbunun sade yapıları oldukları, çok azının da Türk barok ve ampir üslûbunu gösterdikleri belirtilmektedir.

324 — Aydın YALÇIN

Çermik — Eğil ve Siverek'teki Türk mimarî Eserleri, 1970.

51 Sayfa, 126 Resim, 17 Plân.

Çermik, Eğil ve Siverek'in kısa tarihçesinden sonra buralarda bulunan yapılar gruplandırılarak incelenmekte, genel bir değerlendirmeden sonra, bu ilçelerde bulunan eserlerin Artuklulara ve Osmanlılara ait ve çok sade yapılar oldukları ve kendi bölgelerinin malzemeleri ile yapıldıkları bildirilmektedir.

325 — Kadriye DAGA

Askerî Müzedeki Osmanlı Eserleri, 1970.

49 Sayfa, 114 Resim.

Türk maden sanatı, miğfer tanımı, parçaları ve yapımı hakkında bilgi verilmekte, katalog bölümünden sonra miğferlerin maden cinsine, biçim özelliğine ve süsleme tekniğine göre bir değerlendirme yapılmaktadır. 15. yüzyıldan 17. yüzyıl sonuna ve 18. yüzyıl başına kadar örnekleri kapsayan Askerî Müzedeki miğferlerin üslûp bakımından miğferlerin yüzyıllar boyunca gelişimini veren ve süsleme yönünden en güzel örnekler olduğu belirtilmektedir.

326 — Hafize AKAL

Erzurum'un çevresindeki Türk eserleri, 1970.

82 Sayfa, 159 resim, 17 Plân.

Genel bir girişten sonra, sırası ile İspir, Micingirt, Pasinler, Hasankale, Ezirmik, Miyadin, Avnik, Çoban Köprüsü, Yağan köyü, Aşkale, Oltu, Hınıs, Bardız'daki yapılar tiplerine göre teker teker ele alınarak geniş bir katalog çalışması yapılmıştır.

Erzurum çevresindeki Türk eserlerinin değerlendirilmeleri yapılarak

çevre ve uzak çevrelerdeki benzerleriyle karşılaştırmalar yapılmış, Selçuklu, Saltuklu ve Osmanlı devri yapılarının tekrarlanan yanlarına değinilmiştir. Sadelik ve sağlamlığın incelenen yapıların genel özelliği olduğu sonucuna varılmıştır.

327 — Saadet TAŞKIN

Anadolu'da Çinili Lâhitler, 1970.

88 Sayfa, 77 Resim, 7 Renkli desen.

Çininin lâhitlerde kullanıldığı ilk örnekler araştırılarak başlanan çalışmada, Anadolu dışında pek az örneğin bulunduğu, oysa Anadolu'da çeşitli devirlere ait çinili lâhitlere rastlandığı belirtilmekte, ve lâhit çinilerinde kullanılan tekniklere kısaca değinilmektedir. Katalog çalışması Mengüçklü, Selçuklu, Ertenaogulları, Karamanoğulları, Germiyan ve Ramazanoğulları ve ilk Osmanlı devirleri içinde yapılmakta, genel bir değerlendirmeden ve karşılaştırmadan sonra lâhitlerde kullanılan çinilerin, kendi devirlerinde mimarî süslemede kullanılan çinilerle teknik ve kompozisyon birliği gösterdiği, hattâ bazen bunların ilk örnekleri olarak belirttiği bildirilmektedir.

328 — M. Fusun SİNCER

Topkapı Sarayı Hamamları, 1971.

80 Sayfa, 11 Plân, 103 Resim.

Giriş bölümünde klâsik çağ öncesi, Yunan, Roma, Bizans hamamları ile Türk Hamamları üzerinde genel bir derlemeden sonra, Topkapı Sarayının yeri ve tarihçesi ele alınmıştır. Topkapı Sarayı hamamları 4 ayrı bölümde incelenmiştir : 1 — Kaynaklara göre, 2 — Bugün mevcut olanlar, 3 — Yıkılmış olanlar, 4 — Yıkılmış olup yerleri bilinmeyenler. Değerlendirme ve karşılaştırma yapıldıktan sonra hamamların kültür tarihi içindeki yerleri ve saray teşkilâtındaki önemlerine değinilmiştir.

329 — Emel TURAN

Anadolu'da Türk çini ve keramiklerinde hayvan figürleri, 1970.

64 Sayfa, 105 Resim.

Anadolu'daki çini sanatının karakteri ve örneklerinden sonra Anadolu

Türk keramiklerindeki hayvan figürleri üzerinde derlemelerle başlayan çalışmada, konu ile ilgili parçaların katalog çalışmasından sonra, 105 parçanın değerlendirilmesine geçilmektedir, kuş fugürleri, çift başlı kartallar, tek başlı kartallar, efsanevî hayvanlar, dört ayaklı hayvanlar, balıklar ve tavşanlara göre gruplandırıldıktan sonra örnek'lerin figür sevgisinin işaretçileri olduğu sonucuna varılmaktadır.

330 — Şermin ATAMDEDE

İstanbul'da Nişantaşları, 1971.

48 Sayfa, 73 Resim.

Türklerde okçuluğun durumu, Okmeydanı ve Nişantaşı açıklarından sonra, İstanbul semt ve bölgelerine göre Nişantaşlarının katalog çalışmasına geçilmiştir. Biçimlerine göre bir sıralamadan sonra, çeşitli açılardan ele alınan nişantaşlarının kitabelerinin önemlerine değinilmiştir.

331 — Şule ŞENSÖZ

Eyüpte Mihrîşah Sultan, Şah Sultan ve Fatih'de Nakşidil Sultan Külliyesi, 1970.

29 Sayfa, 94 Resim, 3 Plân.

Giriş ve tarihçeden sonra her üç külliye ayrı ayrı ele alınarak bütün yapıları ile incelenmiştir.

Külliyeinin değerlendirilmesinden sonra benzerleriyle karşılaştırılmaları yapılmış, barok mimarî üslûbu çerçevesi içindeki önemine değinilmiştir.

332 — Gülâyet ALAN

Çorlu ve Çatalca'daki Osmanlı Eserleri, 1970.

53 Sayfa, 66 Resim, Plân ve desenler.

Bölgenin coğrafi durumu ve tarihçesinin konu edildiği giriş kısmından sonra Çorlu ve Çatalca'daki yapılar tarih sırasına ve tiplerine göre incelenmiştir. Değerlendirilmelerinden sonra yapılardan bir kısmının kayıtlara geçmemiş olduğu ve eski durumları ile bugünküler arasında birçok farklar meydana geldiği sonucuna varılmaktadır.

333 — Aylâ AKKUŞ

İstanbul'daki Altı Dayanaklı camilerin başlangıcı ve gelişmesi, 1971.

31 Sayfa, 64 Resim, 7 Plân.

Kısa bir girişten sonra, altı payeli camilerin kaynakları ile Sinan hakkında açıklamalar yer almaktadır. İstanbul'daki 7 altı payeli caminin kataloğu yapıldıktan sonra bunlar altı ve sekiz payeli diğer örneklerle karşılaştırılmakta ve değerlendirilmektedir. Altı dayanaklı sistemin gelişmesi ve ulaştığı sonuç ayrıca konuya alınmıştır.

BİZANS SANATI KÜRSÜSÜNDE YAPILAN LİSANS TEZLERİ

(Yılığın üçüncü sayısından sonrakiler)

Birgül BİKTİMİR,

Bizans Keramiği, İstanbul Arkeoloji Müzesinde bulunan parçalar üzerinde inceleme.

218 sahife, resim, desen ve dia.

Keramik hakkında genel bilgi verildikten sonra keramiğin tarihçesi, keramikte kullanılan malzeme ve formları ile teknikleri anlatılmıştır. İkinci bölümde katalog çalışması yapılmış, üçüncü bölümde ise İstanbul Arkeoloji müzesinde bulunan keramiklerin baskı tekniği, tomurcuklu teknik, boyama ve astarlı teknik, astarsız çizgili teknik, astarlı çizgili teknik, oyma, kazıma tekniklerine göre sınıflandırılmıştır. Dördüncü bölümde değişik çevrelerdeki Bizans ve İslâm keramiği ile mukayeseleri yapılmıştır.

Münevver KEŞOĞLU,

Bursa ve İznik Müzelerindeki Bizans Plâstik Eserleri.

155 sahife, 151 resim.

Birinci ve ikinci bölümlerde İznik ve Bursa müzelerindeki plâstik eserlerin bir katalog çalışması yapılmış, üçüncü bölümde ise eserlerin tiplerine göre bu parçaların sanat tarihi bakımından değerlendirilmeleri yapılmıştır.

Uğur AYYILDIZ,

Gemlik körfezinde Kurşunlu köyü kilisesi.

100 sahife, 72 resim, 12 levha, 24 diapositif.

Önsözden sonra, bölgenin coğrafi, tarihî durumu anlatılmış ve bina hakkında tarihî bilgiler ve kaynaklar verilmiştir. Kilisenin mimarî durumu,

plân ve kısımları anlatıldıktan sonra değerlendirme ve mukayese kısmında bina tipinin Bizans sanatındaki yeri ve tesirleri hakkında bilgi verilmiştir.

Cengiz ÖZSOYLU,

Kadın Hanı ve Zazadin Hanındaki Devşirme parçalar.

57 sahife, 123 resim, 24 diapositif.

Hanın yeri, tarihi, bugünkü durumu anlatıldıktan sonra üzerindeki devşirme parçalar belirtilmiştir. Kadın Hanında ve Zazadin Handa bulunan korkuluk levhaları, mezar stelleri, ve mimarî parçalar halinde katalog çalışması yapılmıştır. Değerlendirme bölümünde bu parçaların sanat tarihindeki yeri ve özellikleri belirtilmiştir.

Rahmi ÖZER

Binbir Kilise 1 No lu ve 4 No lu basilikalar.

43 sahife, 58 resim, 8 plân, ve kesit, 25 diapositif.

1 No lu ve 4 No lu kiliselerin yeri belirtildikten sonra Madenşehir öreni ve kiliselerin bu yerdeki mevkileri ve Madenşehir'in kısa bir tarihçesi verilmiştir.

İkinci bölümde ise yapıların mimarî durumları incelenmiş, üçüncü bölümde bu binaların sanat tarihindeki yeri hilânilerle, Orta Anadolu ve Suriye basilikaları ile ilişkisi incelenmiş, son bölümde ise binaların sanat tarihindeki değeri belirtilmiştir.